

STRATEGIE PÉČE O NADANÉ A MIMOŘÁDNĚ NADANÉ ŽÁKY 2024/2025

Práce s nadanými žáky je velmi náročnou a důležitou součástí učitelské profese. Zatímco vzdělávání žáků se specifickými vzdělávacími potřebami resp. žáků sociálně znevýhodněných či žáků cizinců je věnována v našich školách zvýšená pozornost, problematika nadaných dětí není v popředí zájmu širší pedagogické veřejnosti, přestože právě nadaní žáci vyžadují specifické vzdělávací přístupy. Nadané děti se již od útlého věku projevují svými jazykovými schopnostmi, častým kladením otázek, zpochybňováním názorů dospělých a jiných autorit, kladením otázek „na tělo“, netrpělivostí vůči méně chápavým, bývají iniciátory a organizátory her a aktivit a mají větší zájem o alternativní zdroje informací, zajímají se o dění ve společnosti, rádi diskutují s dospělými, vymýšlejí složitější pravidla, mají rozvinutý smysl pro humor a běžné činnosti ve výuce je nudí, neboť je hravě zvládají. Některé nadané děti mohou v oboru, o který se živě zajímají, předčit svými znalostmi i samotné učitele.

Nadané děti nejsou vždy bezproblémové, mohou být i sociálně nekonformní, tj. nejen vykřikují a ruší ostatní při práci, ale vstupují do konfliktů s vrstevníky i autoritami, odmítají kooperativní činnosti diskutují o rozhodnutí učitele (dožadují se vysvětlení, nerespektují pravidla, odmítají kritizují spolužáky, učitele, šaškují, jsou třídními klauny, odmítají jednoduché úkoly, procvičování, opakování, neplní domácí práce, nenosí pomůcky, při vyučování se zabývají nesouvisejícími věcmi, čtou si pod lavicí, jsou v myšlenkách jinde, odevzdávají práci pozdě nebo nedokončenou). Přehlížení nadaných dětí, zejména v počátcích školní docházky, může mít dalekosáhlé důsledky na jeho další harmonický a psychický vývoj a jeho celoživotní postoj ke vzdělávání. V takovém případě se může stát, že se naučí spojovat pojem chytrý s pojmem jednoduché, snadné, ale nudné. Později můžeme zjistit, že takové dítě již není schopné vyvinout patřičné úsilí a snahu, aby zvládlo již obtížnější problémy ve vyšších třídách. Ztrácí v takových chvílích své sebevědomí, neúspěchy ponese mnohem hůře a začne se vyhýbat sebemenšímu selhání a škole samotné.

Každé dítě je jedinečné, má svoji individualitu a nadání může projevoval různými způsoby:

- **Úspěšný nadaný** - nemá žádné závažnější problémy, dosahuje výborných studijních výsledků, účastní se mimoškolní a zájmové činnosti, prezentuje školu v soutěžích.

- **Náročný nadaný** - je tvrdohlavý, sebevědomý, své pocity dává najevo celému okolí. Výuka jej velmi nudí, ruší stálým vykřikováním správných nebo alternativních odpovědí. Nerespektuje autoritu učitele nebo vyžaduje stálou pozornost.

- **Utajený nadaný** - žák, který je plachý, tichý, nejistý. Neprosazuje se. Maskuje svoje vlohy, jen aby nebyl nápadný.

- **Negativista** - svoje názory dává najevo prudkými emočními stavy nebo naprostou rezignací. Při vyučování nespolupracuje, nenosí domácí úkoly, dostává špatné známky a třídní nebo ředitelské důtky.

- **Nadaný „dvakrát výjimečný“** - jedinec obdařený mimořádným nadáním v některé oblasti a zároveň postižený nějakým handicapem. Jde o děti tělesně nebo smyslově postižené, autisty, žáky s poruchami učení nebo chování, o žáky psychicky a emocionálně narušené.

- **Vysoce tvořivý nadaný** - bývá oříškem pro identifikaci ze strany učitelů i psychologů. Je velmi nekonformní, stále vymýšlí něco nového, experimentuje. Opravuje dospělé, vytváří vlastní pravidla. Nehodlá se omezovat na jediné správné řešení, nachází spoustu alternativ.

Koncepce se stanovenými prioritami:

V základní škole vytváříme materiální, organizační a tvůrčí podmínky pro stimulaci a rozvoj nadání a talentu:

I. Identifikace nadaných žáků

- využití podkladů z testování MENSY
- další spolupráce s Mensou v souladu s pravidly členství v Mense – „Škola spolupracující s Mensou“, dětská Mensa
- využití dostupných diagnostických nástrojů pro identifikaci nadaných dětí (aktivní vyhledávání a vytváření příležitostí k identifikaci, rozvoji a uplatnění nadání)
- pravidelné testování žáků v Mense v souladu s pravidly stanovenými pro školy spolupracující s Mensou (1x za dva roky).

II. Kvalitní propagace péče o nadané děti na webových stránkách školy

- sekce „Mensa Česko: pro nadané děti“ na www.zsmikulov.cz.

III. Aktivní spolupráce s Mensou

- aktivní účast na vybraných akcích Mensy, nabídka vybraných akcí Mensy v našem regionu pro rodiče prostřednictvím webových stránek školy.

IV. Vzdělávání pedagogických pracovníků v této oblasti.

V. Poskytování zpětné vazby a průběžné monitorování a evaluaci systému péče o nadané žáky.

VI. Vytváření materiálních podmínek pro péči o nadané žáky:

- využití digitálních učebních zdrojů (www.nidv.cz, www.rvp.cz, www.nuv.cz, www.talentovani.cz, www.nadanedeti.cz, www.nadanedite.cz, www.proskoly.cz, www.fortIQ.cz);
- postupné vytváření školní knihovničky materiálů, učebnic a pracovních listů.

VII. Spolupráce se školskými poradenskými zařízeními a školním speciálním pedagogem.

VIII. Podpora účasti nadaných žáků ve všech soutěžích a olympiádách.

IX. Aktivní práce „Klubu deskových her“ pod vedením Mgr. Jany Panáčkové

Metody a práce s nadanými dětmi

Nadané a mimořádně nadané děti mají specifické vzdělávací potřeby a potřebují ke svému rozvoji odpovídající podněty a vzdělávací materiály podle své kognitivní úrovně. Pro zajištění efektivnosti působení na rozvoj nadání žáka je třeba upravit nejen obsah, ale i proces vzdělávání. Důležitá je pestrost didaktického zpracování učiva a volba vhodných aktivizujících metod.

Pro nadané žáky jsou vhodné:

- metody heuristické, řešení problémů
- metody názorně demonstrační
- didaktické hry (hlavolamy, šifry, přesmyčky, rébusy, křížovky, deskové hry apod.)
- situační, inscenační metody
- metody výuky s podporou počítače
- projektové úkoly
- využívání různých textů, různých médií

Vhodné formy práce jsou:

- otevřené, tvořivé úkoly
- výzkum
- organizační úkoly
- myšlenkové mapy
- diskuse, argumentace
- prezentace
- práce s informacemi
- kreativní čtení a psaní
- hra, drama, simulace
- smysl pro humor
- intuice, predikce
- reflexe, sebehodnocení

Metodická podpora pedagogům a veřejnosti

Nadaní žáci, jejich zákonní zástupci, ale i pedagogové se mohou obrátit na Jihomoravskou síť podpory nadání, jejímž koordinátorem je Mgr. Dana Veselá Ph.D.

Zajišťuje:

- snažit se o maximální podporu pedagogů, kteří chtějí věnovat své úsilí rozvoji nadání u dětí (počínaje pedagogy mateřských škol) - tj. umožnit žákům v Jihomoravském kraji v co nejširším měřítku rozvíjet svůj potenciál
- podpořit další vzdělávání pedagogů, které bude zacíleno nejen na diagnostiku nadání, na to, jak nadání rozpoznat, ale i na konkrétní možnosti, příklady dobré praxe, jak nadaného rozvíjet
- zintenzivnit spolupráci v kraji - informovat se vzájemně o aktivitách nabízených nadaným napříč organizacemi

Další webové stránky a doporučená literatura

www.centrumnadani.cz

www.nadanedeti.cz

www.talent-nadani.cz

www.projekt-nadani.cz

www.talenty.eu

James R. Campbell: Jak rozvíjet nadání vašich dětí, Portál, Praha 2001

Vladimír Dočkal: Zaměřeno na talenty, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2005

Václav Fořtík, Jitka Fořtíková: Nadané dítě a rozvoj jeho schopností, Portál, Praha 2007

Jana Jurášková, Základy pedagogiky nadaných, Formát, Pezinok, 2003

Jolana Laznibatová: Nadané dieťa, Iris, Bratislava 2007 (3. Vydání)

Franz J. Monks, Irene H. Ypenburg: Nadané dítě, Grada, Praha 2002

Erika Landau: Odvaha k nadání, Nakladatelství Akropolis, Praha 2007

Péče o nadané žáky a mimořádně nadané žáky se na naší škole řídí platným školským zákonem č. 561/2004 Sb., a s ním související vyhláškou č. 27/2016 Sb., které stanovují pravidla pro vzdělávání těchto žáků. Pokud je identifikován žák s nadáním, jsou kontaktováni zákonní zástupci a je jim doporučeno vyšetření ve ŠPZ. Po obdržení Doporučení z PPP se řídíme navrženými podpurnými opatřeními. Na 1.stupni se většinou jedná o individuální integraci žáka a jsou využívány vhodné metody a formy práce. Dva žáci navštěvují matematiku ve vyšším ročníku. Výuka probíhá podle odpovídajícího ŠVP v souladu s RVP ZV. Jsou využívány metody a formy práce, které kladou na děti vyšší nároky na samostatnost, kreativitu, rozvíjení kompetencí k učení, pracovní, komunikativní a k řešení problému. U dětí se také zvyšují nároky ve výstupech, více se soustředíme na aplikaci znalostí a na rozvoj logického myšlení, na řešení obtížnějších úloh. Žáci mají prostor k diskuzi, samostatnému vyhledávání informací, pro určení vlastního postupu práce. Jsou vedeni k obhajobě vlastního řešení a k rozvoji kritického myšlení. Důležitou součástí je účast ve vědomostních soutěžích a olympiádách v různých předmětech.

Příloha Citace ze zákona a vyhlášky Školský zákon:

§ 17 Vzdělávání nadaných dětí, žáků a studentů

- (1) Školy a školská zařízení vytvářejí podmínky pro rozvoj nadání dětí, žáků a studentů.
- (2) K rozvoji nadání dětí, žáků a studentů lze uskutečňovat rozšířenou výuku některých předmětů nebo skupin předmětů. Třídám se sportovním zaměřením nebo žákům a studentům vykonávajícím sportovní přípravu může ředitel školy odlišně upravit organizaci vzdělávání.
- (3) Ředitel školy může mimořádně nadaného nezletilého žáka na žádost jeho zákonného zástupce, a mimořádně nadaného zletilého žáka nebo studenta na jeho žádost přeradit do vyššího ročníku bez absolvování předchozího ročníku. Součástí žádosti žáka, který plní povinnou školní docházku, je vyjádření školského poradenského zařízení a registrujícího poskytovatele zdravotních služeb v oboru praktické lékařství pro děti a dorost (dále jen "registrující lékař. Podmínkou přerazení je vykonání zkoušek z učiva nebo části učiva ročníku, který žák nebo student nebude absolvovat. Obsah a rozsah zkoušek stanoví ředitel školy.

§ 18 Individuální vzdělávací plán

- Ředitel školy může s písemným doporučením školského poradenského zařízení povolit nezletilému žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s mimořádným nadáním na žádost jeho zákonného zástupce a zletilému žákovi nebo studentovi se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s mimořádným nadáním na jeho žádost vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu. Ve středním vzdělávání nebo vyšším odborném vzdělávání může ředitel školy povolit vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu i z jiných závažných důvodů.

§ 19

Ministerstvo stanoví vyhláškou (je jí Vyhl. č.27/2016 Sb.)

k) pravidla a náležitosti zjišťování vzdělávacích potřeb nadaných dětí, žáků a studentů, úpravu organizace, přijímání, průběhu a ukončování jejich vzdělávání a podmínky pro přeřazování do vyššího ročníku."

Vyhl. č.27/2016 Sb.

ČÁST ČTVRTÁ

VZDĚLÁVÁNÍ NADANÝCH ŽÁKŮ

§ 27

Nadaný a mimořádně nadaný žák

(1) Za nadaného žáka se pro účely této vyhlášky považuje především žák, který při adekvátní podpoře vykazuje ve srovnání s vrstevníky vysokou úroveň v jedné či více oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech.

(2) Za mimořádně nadaného žáka se pro účely této vyhlášky považuje především žák, jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo v jednotlivých oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech. (3) Zjišťování mimořádného nadání včetně vzdělávacích potřeb žáka provádí školské poradenské zařízení ve spolupráci se školou, která žáka vzdělává. Pokud se nadání žáka projevuje v oblastech pohybových, manuálních nebo uměleckých dovedností, vyjadřuje se školské poradenské zařízení zejména ke specifickým žákovy osobnosti, která mohou mít vliv na průběh jeho vzdělávání, a míru žákova nadání zhodnotí odborník v příslušném oboru, jehož odborný posudek žák nebo zákonný zástupce žáka školskému poradenskému zařízení poskytne.

(4) Pro nadané žáky může ředitel školy vytvářet skupiny, ve kterých se vzdělávají žáci stejných nebo různých ročníků školy v některých předmětech.

(5) Nadaným žákům lze v souladu s vývojem jejich školních dovedností rozšířit obsah vzdělávání nad rámec stanovený příslušným vzdělávacím programem nebo umožnit účast na výuce ve vyšším ročníku.

(6) Nadání žáci se mohou se souhlasem ředitelů příslušných škol současně vzdělávat formou stáží v jiné škole stejného nebo jiného druhu.

Individuální vzdělávací plán mimořádně nadaného žáka

§ 28

(1) Vzdělávání mimořádně nadaného žáka se může uskutečňovat podle individuálního vzdělávacího plánu, který vychází ze školního vzdělávacího programu příslušné školy, závěrů psychologického a speciálně pedagogického vyšetření a vyjádření zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka.

(2) Individuální vzdělávací plán je závazným dokumentem pro zajištění vzdělávacích potřeb mimořádně nadaného žáka a je součástí dokumentace žáka ve školní matrice. (3) Individuální vzdělávací plán obsahuje

a) závěry doporučení školského poradenského zařízení,

b) závěry psychologického a speciálně pedagogického vyšetření a pedagogické diagnostiky, které blíže popisují oblast, typ a rozsah nadání a vzdělávací potřeby mimořádně nadaného žáka, případně vyjádření registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost,

c) údaje o způsobu poskytování individuální pedagogické, speciálně pedagogické nebo psychologické péče mimořádně nadanému žákovi,

d) vzdělávací model pro mimořádně nadaného žáka, údaje o potřebě úprav v obsahu vzdělávání žáka, časové a obsahové rozvržení učiva, volbu pedagogických postupů, způsob zadávání a plnění úkolů, způsob hodnocení, úpravu zkoušek, e) seznam doporučených učebních pomůcek, učebnic a materiálů, f) určení pedagogického pracovníka školského poradenského zařízení, se kterým bude škola spolupracovat při zajišťování péče o mimořádně nadaného žáka,

g) personální zajištění úprav a průběhu vzdělávání mimořádně nadaného žáka,

h) určení pedagogického pracovníka školy pro sledování průběhu vzdělávání mimořádně nadaného žáka a pro zajištění spolupráce se školským poradenským zařízením.

(4) Individuální vzdělávací plán je zpracován bez zbytečného odkladu po zahájení vzdělávání mimořádně nadaného žáka ve škole, nejpozději však do 1 měsíce ode dne, kdy škola obdržela doporučení. Individuální vzdělávací plán může být doplňován a upravován v průběhu školního roku.

(5) Zpracování a provádění individuálního vzdělávacího plánu zajišťuje ředitel školy. Individuální vzdělávací plán se zpracovává ve spolupráci se školským poradenským zařízením, případně školským zařízením, a žákem a dále zákonným zástupcem žáka, není-li žák zletilý.

§ 29

(1) Škola seznámí s individuálním vzdělávacím plánem všechny vyučující žáka a současně žáka a zákonného zástupce žáka, není-li žák zletilý, který tuto skutečnost potvrdí svým podpisem. Poskytování vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu lze pouze na základě písemného informovaného souhlasu zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka.

(2) Školské poradenské zařízení ve spolupráci se školou sleduje a nejméně jednou ročně vyhodnocuje naplňování individuálního vzdělávacího plánu a poskytuje žákovi, zákonnému zástupci žáka a škole poradenskou podporu. V případě nedodržování opatření uvedených v individuálním vzdělávacím plánu informuje o této skutečnosti ředitele školy.

(3) Pro změny v individuálním vzdělávacím plánu se použijí obdobně ustanovení týkající se zpracování individuálního vzdělávacího plánu, seznámení s ním, poskytování vzdělávání podle něho a vyhodnocování jeho naplňování

(4) Vzor individuálního vzdělávacího plánu je uveden v příloze č. 2 k této vyhlášce.

Přeřazení do vyššího ročníku

§ 30

(1) Ředitel školy může přeřadit mimořádně nadaného žáka do vyššího ročníku bez absolvování předchozího ročníku na základě zkoušek vykonaných před komisí, kterou jmenuje ředitel školy.

(2) Komise je nejméně tříčlenná a tvoří ji vždy

- a) předseda, kterým je zpravidla ředitel školy nebo jím pověřený učitel,
 - b) zkoušející učitel, kterým je vyučující předmětu dané vzdělávací oblasti; v prvním až pátém ročníku základního vzdělávání vyučující daného ročníku, a
 - c) přísedící učitel, kterým je vyučující předmětu dané vzdělávací oblasti.
- (3) Termín konání zkoušky stanoví ředitel školy v dohodě se zletilým žákem nebo zákonným zástupcem žáka. Není-li možné žáka ze závažných důvodů ve stanoveném termínu přezkoušet, stanoví ředitel školy náhradní termín zkoušky.
- (4) Žák může v 1 dni skládat jen 1 zkoušku.

§ 31

- (1) Ředitel školy stanoví obsah, formu a časové rozložení zkoušky podle § 30 odst. 1 s ohledem na věk žáka. Zkouška ověřuje vědomosti a dovednosti umožňující žákovi plynulý přechod do vyššího ročníku a je zaměřena na jednotlivý předmět nebo vzdělávací oblast.
- (2) Výsledek zkoušky určí komise hlasováním. V případě rovnosti hlasů rozhodne hlas předsedy.
- (3) O zkoušce se pořizuje protokol, který je součástí dokumentace žáka ve školní matrice.
- (4) Ředitel školy sdělí výsledek zkoušky prokazatelným způsobem zletilému žákovi nebo zákonnému zástupci žáka.
- (5) Za neabsolvovaný ročník nebude žákovi vydáno vysvědčení. V následujících vysvědčeních se na zadní straně uvede, které ročníky žák neabsolvoval.

Mgr. Lucie Kmentová